Problemy Prawa Karnego 2026, T. 10, nr 2
s. 1 z 15
ISSN 2353-9712
https://doi.org/10.31261/PPK.2026.10.02.05

Patryk Theuss
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
w Bydgoszczy
https://orcid.org/0000-0002-6770-477X

# Prawne i kryminologiczne aspekty zniszczenia rzeczy w polskim prawie karnym

## The crime of destruction of property in the light of empirical research – legal and criminological analysis

**Abstract:** The right to property is one of the fundamental rights granted to individuals in a state governed by the rule of law, which means that any unlawful violation of the rules governing the right to dispose of one's property is behaviour that affects the sense of security in society. Among the list of prohibited acts, it is important to distinguish the crime of destruction of property, which targets material goods but is not related to the perpetrator's financial gain. The crime, as defined in Article 288 of the Criminal Code, is characterised by a pointless act of vandalism. In this article, the author analyses the characteristics of the offence in question and conducts empirical research based on the files of completed court proceedings. The aim of the study is to show the modus operandii of perpetrators of the offence of destruction of property, to examine the criminological profile of the perpetrator and to analyse the above prohibited act in terms of common crime. Conclusions: the crime systematised in Article 288 of the Criminal Code should be classified as a common crime, which, as a rule, is committed in an unplanned manner. The perpetrators of the crime in question act ad hoc, and their criminological profile indicates that they are people for whom other people's property has no value.

**Keywords:** substantive criminal law, crime, destruction of property, damage to property, rendering property unusable

## 1. Wstęp

Prawo własności jest jednym z fundamentalnych praw przyznawanych jednostce, co powoduje, że jakiekolwiek bezprawne złamanie norm regulujących prawo do dysponowania rzeczą, do której posiada się tytuł prawny, jest zachowaniem wpływającym na poczucie bezpieczeństwa w społeczeństwie. W szerokim katalogu czynów zabronionych usystematyzowanych w XXXV rozdziale Kodeksu karnego[1] należy wyróżnić przestępstwo zniszczenia rzeczy, które jako jedyne nie jest związane z osiągnięciem korzyści majątkowej przez sprawcę.

Destrukcyjne oblicze przestępstwa opisanego w przepisie art. 288 k.k. łączy się z bezcelowym aktem dewastacyjnym, który wywołuje indywidualną, jak i społeczną dolegliwość polegającą na niszczeniu rzeczy, jej uszkodzeniu bądź uczynieniu niezdatności do użytku. Przestępstwo, które charakteryzuje się co do zasady niskimi pobudkami działania sprawcy, stanowi przedmiot badań nie tylko z zakresu kryminologii, lecz również prawa karnego pod kątem wykładni znamion badanego przestępstwa.

Konieczność analizy niniejszego przestępstwa należy upatrywać także w skali przestępczej działalności, która jest jedną z największych w kontekście wszystkich zachowań zabronionych usankcjonowanych w rozdziale poświęconym przestępstwom przeciwko mieniu.

W rezultacie, badając przedmiotowe zachowanie przestępcze przez pryzmat kryminologii, należy w pierwszej kolejności zwrócić uwagę na przyczyny działania sprawcy, jego motywację, *modus operandi*, jak również na zależność pomiędzy sprawcą a pokrzywdzonym.

W celu odpowiedzi na tak postawione problemy badawcze autor dokona wykładni przepisów ustawy Kodeks karny ze szczególnym uwzględnieniem ustawowej definicji rzeczy, znamion czynu opisanego w art. 288 k.k., a także podda analizie zakończone sprawy w IV Wydziale Karnym Sądu Rejonowego w Bydgoszczy.

## 2. Prawnokarna analiza znamion przestępstwa zniszczenia mienia

Konstytutywnym przepisem regulującym prawo własności jest art. 64 Konstytucji[2], zgodnie z którym *in principio* każdy ma prawo własności. Ustrojodawca przyjmuje, że prawo własności to konstytucyjnie

[1] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny. T.j. Dz.U. 2025, poz. 383 z późn. zm. [dalej: k.k.].

[2] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.

gwarantowana wolność nabywania mienia, jego zachowania oraz dysponowania nim[3]. Co więcej, w zakresie podmiotowym nie jest to prawo ograniczone do poszczególnego kręgu podmiotów uprawnionych do nabycia prawa własności, gdyż przysługuje ono zarówno osobom fizycznym, niezależnie od obywatelstwa, jak i osobom prawnym prawa prywatnego[4]. Konstytucyjne rozumienie terminu „własność" obejmuje własność intelektualną oraz przemysłową, a także własność w rozumieniu prawa cywilnego, na której to skupi się autor[5].

W ramach dalszych dogmatycznych rozważań na temat własności należy poddać egzegezie przepis art. 140 Kodeksu cywilnego[6], którego normatywna treść określa uprawnienia właściciela rzeczy. W istocie przepis ten reguluje własność jako prawo podmiotowe o bezwzględnym, lecz nie absolutnym charakterze[7] i najszerszej formie korzystania z rzeczy, dlatego kolejne prawa rzeczowe, stanowiące „prawa na rzeczy cudzej", można określać jako pochodną własności[8]. W ujęciu cywilistycznym własność związana jest wyłącznie z rzeczą, co wynika wprost z art. 140 k.c. w zw. z art. 45 k.c. i trwa tak długo, jak długo istnieje podmiot tego prawa[9].

Podstawowym podziałem rzeczy w myśl przepisów Kodeksu cywilnego jest podział na rzeczy ruchome i nieruchomości. W pierwszym przypadku legislator dokonał zdefiniowania tego terminu w przytoczonym przepisie art. 45 k.c., wskazując, że rzeczami są tylko przedmioty materialne. W rezultacie ustawodawca uznaje za rzeczy tylko takie dobra, które są materialnymi częściami przyrody oraz mają charakter samoistny[10]. Dla uznania „rzeczy" w rozumieniu przepisów prawa cywilnego nie

---

[3] Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r. P 4/99. OTK 2001, nr 1, poz. 5; wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 września 2006 r. K 51/05. OTK-A 2006, nr 8, poz. 100.

[4] M. Florczak-Wątor: *Komentarz do art. 64 Konstytucji*. W: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Red. P. Tuleja. Wyd. 2. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2023, s. 234.

[5] L. Garlicki, M. Zubik: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej – Komentarz II*. Wolters Kluwer, Warszawa 2016, s. 589 i 595.

[6] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. T.j. Dz.U. 2025, poz. 1071 z późn. zm. [dalej: k.c.].

[7] S. Rudnicki: *Komentarz do art. 140 kc*. W: *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe*. Red. G. Rudnicki, S. Rudnicki. Wyd. 10. Wolters Kluwer, Warszawa 2011, LEX/el.

[8] M. Balwicka-Szczyrba: *Komentarz do art. 140 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. A. Sylwestrzak. Wyd. 2. C.H.Beck, Warszawa 2024, s. 400.

[9] M. Habdas: *Komentarz do art. 140 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 2: *Własność i inne prawa rzeczowe (art. 126–352)*. Red. M. Fras. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2018, s. 28.

[10] J. Ignatowicz, K. Stefaniuk: *Prawo rzeczowe*. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2022, s. 19.

ma znaczenia wartość materialna, a fakt materialnej postaci, co powoduje możliwość funkcjonowania rzeczy w obrocie prawnym jako przedmiotu stosunku prawnego[11]. W przypadku nieruchomości prawodawca nie wprowadził legalnej definicji tego pojęcia, stąd też należy przychylić się do twierdzenia, że *a contrario* ruchomością jest wszystko to, co nie jest nieruchomością[12]. Analizowany przepis unormowany w art. 46 k.c. podaje jedynie warunki, jakie musi spełniać nieruchomość, aby można było określić ją mianem rzeczy, co powoduje, że do nieruchomości zaliczymy: grunty będące częściami powierzchni ziemskiej stanowiącymi odrębny przedmiot własności, budynki trwale związane z gruntem oraz części budynków, jeśli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności[13].

W rezultacie wykładnia terminu „rzecz", przy uwzględnieniu interdyscyplinarności prawa karnego, wymaga zwrócenia uwagi na pojęcie „mienie" występujące w prawie cywilnym jako desygnat, w ramach którego mieści się również określenie „rzecz". W konsekwencji analiza terminologii związanej z przestępstwami stypizowanymi w rozdziale XXXV Kodeksu karnego, do której należy zaliczyć „mienie" oraz „rzecz", pozwala dojść do konstatacji, że „nie można wyłączyć stosowania cywilistycznego rozumienia terminu »mienie« w prawie karnym i uznać pełnej autonomii pojęciowej prawa karnego w tym zakresie. Nie należy również przyjmować wprost cywilnoprawnej definicji mienia"[14]. Z kolei w zakresie przedmiotu ochrony na gruncie przestępstwa zniszczenia rzeczy w ocenie autora definicja pojęcia „rzecz" w prawie cywilnym stanowi wymierne wyjaśnienie terminu również na gruncie prawa karnego[15]. Zgodnie z definicją zawartą w przepisie art. 115 § 9 k.k.: „rzeczą lub przedmiotem jest także polski albo obcy pieniądz lub inny środek płatniczy, środek pieniężny zapisany na rachunku oraz dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek,

---

[11] E. Niezbecka: *Komentarz do art. 45 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 1: *Część ogólna*. Red. A. Kidyba. Wyd. 2. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 262.

[12] E. Niezbecka: *Komentarz do art. 46 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 1: *Część ogólna*…, s. 267.

[13] W.J. Katner: *Komentarz do art. 46 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*. Red. P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka. Wyd. 2. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014, s. 542.

[14] T. Tyburcy: *Mienie jako przedmiot ochrony w prawie karnym (na wybranych przykładach)*. „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2018, z. 3, s. 91.

[15] M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *Kodeks karny. Część szczególna*. T. 3: *Komentarz do art. 278–363 k.k.* Red. W. Wróbel, A. Zoll. Wyd. 5. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2022, s. 384; M. Mozgawa i in.: *Komentarz do art. 115 kk*. W: *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*. Red. M. Mozgawa i in. Wolters Kluwer, Warszawa 2025, LEX/el.

udziału w zyskach, albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce". Wykładnia zdefiniowanych przez ustawodawcę pojęć skłania do uznania, że przedmiotem jest każda rzecz postrzegana zmysłami jako odrębny element rzeczywistości, jak również wszelki środek pieniężny zapisany na rachunku. Z kolei rzeczą ruchomą w rozumieniu przepisów Kodeksu karnego jest nie tylko każdy dający się poruszyć przedmiot materialny stanowiący składnik mienia, ale też wszelki środek pieniężny zapisany na rachunku[16].

Zakres strony przedmiotowej powyższego przestępstwa obejmuje enumeratywnie wymienione przez prawodawcę czynności sprawcze, do których należy zaliczyć: zniszczenie rzeczy, uszkodzenie oraz uczynienie jej niezdatną do użytku.

W myśl dogmatyki, jak również orzecznictwa, czynność zniszczenia należy interpretować, co wynika z wykładni językowej w sposób bezpośredni, jako fizyczne działanie na rzecz skutkujące jej unicestwieniem[17], a także jako pozbawienie jej właściwości charakterystycznych dla rzeczy tego rodzaju[18]. W konsekwencji przy zniszczeniu w grę wchodzi niemożność przywrócenia rzeczy do stanu poprzedniego – w przeciwieństwie do uszkodzenia rzeczy jako czynności sprawczej polegającej na częściowym zniszczeniu rzeczy o trwałym bądź przejściowym charakterze[19]. Ostatnia z czynności wykonawczych to uczynienie rzeczy niezdatną do użytku w sposób niewykazujący fizycznej ingerencji, ale pozbawiający ją właściwości użytkowych bez naruszenia jej struktury fizycznej[20].

Nie może zniknąć z pola widzenia, że dopuszczenie się czynności sprawczej taksatywnie wymienionej przez ustawodawcę w przepisie art. 288 k.k. musi dotyczyć „rzeczy" cudzej, czyli takiej, która nie stanowi własności sprawcy, co powoduje brak specjalnych wątpliwości co do ustalenia sprawstwa prezentowanego czynu zabronionego nawet w przypadku rzeczy wspólnej[21]. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 1997 r. przedmiotem czynności wykonawczej przestępstwa zniszczenia mienia może być rzecz stanowiąca współwłasność sprawcy oraz innej osoby, albowiem przez każdego ze współwłaścicieli, który

---

[16] J. Majewski: *Komentarz do art. 115 §19 kk*. W: *Kodeks karny. Komentarz*. Red. A. Błachnio i in. Wolters Kluwer, Warszawa 2024, s. 701.

[17] P. Zakrzewski: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *Kodeks karny. Komentarz*. Red. J. Majewski. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2024, s. 1354.

[18] M. Kulik: *Przestępstwo i wykroczenie uszkodzenia rzeczy*. Verba, Lublin 2005, s. 63–64.

[19] G. Łabuda: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*. Red. J. Giezek. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2021, s. 1335.

[20] J. Piskorski: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *System prawa karnego*. T. 9. Red. R. Zawłocki. C.H.Beck, Warszawa 2015, s. 356.

[21] M. Kulik: *Przestępstwo i wykroczenie*…, s. 90.

działa wobec niej w sposób sprzeczny z prawem, przedmiot ten traktowany jest jako „cudzy", gdyż nie stanowi jego wyłącznej własności[22]. Relatywnie Piotr Soroka wskazuje, że z prawnokarnego punktu widzenia nie ma znaczenia charakter współwłasności, gdyż realizacja znamion czynu zabronionego z art. 288 k.k. nastąpi zarówno w przypadku współmałżonka, jak i wspólnika, bez względu na wysokość udziałów. Dopuszczenie się przez współwłaściciela czynności wykonawczej polegającej na zniszczeniu, uszkodzeniu rzeczy, uczynieniu jej niezdatną do użytku stanowi występek opisany w przepisie art. 288 k.k. z tytułu przekroczenia zwykłego zarządu nad rzeczą[23]. Problem współwłasności został poddany pod rozważania Trybunału Konstytucyjnego, który zgodnie z postanowieniem z dnia 27 marca 2007 r. odrzucił tezę, że zniszczenie rzeczy wspólnej należy rozpatrywać wyłącznie na gruncie przekroczenia uprawnień przez współwłaściciela, uznając tym samym zasadność stosowania przepisu art. 288 k.k. w stosunku do rzeczy wspólnej[24].

Przechodząc do pozostałych typów przestępstwa zniszczenia rzeczy, należy wskazać, że ustawodawca oprócz prezentowanego typu podstawowego w przepisie art. 288 § 2 k.k. usystematyzował także typ uprzywilejowany charakteryzujący się wypadkiem mniejszej wagi[25]. Nie ulega wątpliwości, że obecne oraz wcześniejsze prawodawstwo karne nie wprowadziło legalnej definicji powyższego pojęcia, co doprowadziło do dogmatyczno-orzeczniczej wykładni desygnatu charakteryzującego typ uprzywilejowany. Fundamentem interpretacyjnym wypadku mniejszej wagi jest społeczna szkodliwość czynu, która wpływa na odróżnienie czynów drobnych od tych poważnych[26]. Jak słusznie wskazuje Sąd Najwyższy, przy ocenie, czy zachodzi wypadek mniejszej wagi, w danej sprawie należy brać pod uwagę przedmiotowo-podmiotowe znamiona czynu, kładąc akcent na te elementy, które są charakterystyczne dla danego rodzaju przestępstw. W rezultacie, jeżeli rozpoznanie znamion czynu ujawni występowanie istotnych elementów łagodzących, a nawet

---

[22] Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 1997 r. III KKN 241/96. OSP 1998, nr 5, poz. 95.

[23] P. Soroka: *Współwłasność a przestępstwo zniszczenia i uszkodzenia mienia*. „Palestra" 2017, nr 7–8, s. 43; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 czerwca 2005 r. II AKa 179/05. LEX nr 164573.

[24] Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r. Ts 3/07. OTK-B 2007, nr 4, poz. 175.

[25] Odmienny pogląd został wyrażony przez K. Tkaczyk-Rymanowską, zdaniem której wypadek mniejszej wagi jest odrębną instytucją prawa karnego. Por. Eadem: *Kilka uwag na temat tzw. wypadku mniejszej wagi w ustawie z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii*. „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2016, nr 4, s. 66.

[26] K. Buchała: *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 października 1996 r., V KKN 79/96*. „Państwo i Prawo" 1997, z. 9, s. 111.

częściowo ekskulpujących sprawcę (zarówno przedmiotowych, jak i podmiotowych), mających przewagę nad elementami o pejoratywnym wydźwięku, to wówczas dany czyn zakwalifikować trzeba jako przypadek przestępstwa mniejszej wagi, a nie jako podstawowy typ przestępstwa[27]. Tak jak wskazano, podstawowym kryterium decydującym o wypadku mniejszej wagi jest stopień społecznej szkodliwości czynu, co powoduje, że sama wartość przedmiotu czynności wykonawczej nie decyduje o uznaniu wypadku mniejszej wagi i nie może być utożsamiana z kwalifikacją prawną czynu wskazującą na typ uprzywilejowany jedynie przez pryzmat kryterium wartości zniszczonej, uszkodzonej bądź niezdatnej do użytku rzeczy.

Ustawodawca poza opisanymi typami podstawowym oraz uprzywilejowanym w przepisie art. 294 k.k. uregulował typ kwalifikowany, penalizujący zachowanie polegające na realizacji znamion czynu zabronionego w art. 288 § 1 lub 3 k.k. w stosunku do dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury, mienia znacznej wartości, mienia wielkiej wartości, a także mienia o wartości większej niż pięciokrotność albo dziesięciokrotność kwoty określającej mienie wielkiej wartości. Nie ulega wątpliwości, że art. 294 k.k. nie określa samodzielnie typu czynu zabronionego, a tylko znamiona kwalifikujące, co powoduje, że należyte ustalenie kwalifikacji prawnej czynu wymaga powołania przepisu określającego tym podstawy danego przestępstwa w związku z art. 294 k.k.[28]

Opisane przez legislatora kryterium kwotowe nie budzi wątpliwości co do kwalifikacji prawnej przy uwzględnieniu przepisu art. 115 § 5 i 6 k.k., jak również art. 124 Kodeksu wykroczeń[29], w zakresie odpowiedzialności karnej za popełnione wykroczenie, w przypadku ustalenia wartości przedmiotu czynności sprawczej poniżej 800 zł. Wyjątek stanowi sytuacja, w wyniku której przedmiotem czynności sprawczej jest dobro o szczególnym znaczeniu dla kultury. Poddając analizie ustawodawcze sformułowanie, w pierwszej kolejności należy podkreślić, że badany termin nie posiada legalnej definicji zarówno w Kodeksie karnym, jak i w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad

---

[27] Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 1996 r. V KKN 79/96. OSNKW 1997, nr 3–4, poz. 27; zob. także: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 1935 r. II K 1627/34. OSN 1935, nr 9, poz. 387; S. Kowalski: *Odpowiedzialność karna za przestępstwa polegające na wyłudzeniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa*. „Przegląd Prawa i Administracji" 2024, T. 138, s. 86; M. Derlatka: *Społeczna szkodliwość a definicja przestępstwa*. „Prokuratura i Prawo" 2006, nr 6, s. 123–124.

[28] I. Zgoliński: *Komentarz do art. 294 kk*. W: *Kodeks karny*. Red. V. Konarska-Wrzosek. Wyd. 4. Wolters Kluwer, Warszawa 2023, s. 1425.

[29] Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń. T.j. Dz.U. 2025, poz. 734 z późn. zm.

zabytkami[30] ani w innym akcie normatywnym. Uznanie zabytku za dobro o szczególnym znaczeniu dla kultury wymaga przede wszystkim ustalenia, czy przedmiot jest w ogóle zabytkiem, a następnie – czy ma on szczególne znaczenie dla kultury[31].

Poddając weryfikacji pierwsze kryterium uznania zabytku za dobro o szczególnym znaczeniu dla kultury, należy wskazać, że zabytkiem nie jest jedynie zabytek znajdujący się na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO, liście obiektów uznanych za pomniki historii bądź wyszczególniony w innej bazie krajowych albo światowych zabytków, lecz również takie dzieło, które ze względu na czas powstania nie zostało uznane za zabytek, ale jego przekaz, niesiona idea daje podstawy do uznania takiego obiektu za zabytek[32].

Drugie kryterium, poza wskazaniem wartości historycznej, artystycznej lub naukowej, to poddanie zabytku pod dodatkowe wartościowanie oparte na ustaleniu charakteru, który powinien być wyjątkowy, unikatowy, niepowtarzalny albo szczególnie wartościowy[33].

Przechodząc do jednej z ostatnich kwestii analizy przepisu art. 288 k.k., jaką jest tryb ścigania, należy podkreślić, że zachowanie przestępcze opisane w art. 288 k.k. charakteryzuje się trybem publicznoskargowym, ściganym na wniosek pokrzywdzonego. W rezultacie osobą uprawnioną jest nie tylko właściciel rzeczy, lecz także każda inna osoba, której przysługuje inne rzeczowe lub obligacyjne prawo do rzeczy, np. najemca, dzierżawca, użytkownik[34]. Tożsama sytuacja w stosunku do trybu ścigania będzie miała miejsce w przypadku typu kwalifikowanego. Prezentowana teza wynika z tego, że przepis art. 294 k.k. nie określa samoistnie znamion czynu zabronionego, co zostało również podkreślone przez Sąd Najwyższy – „nie można przestępstwa kwalifikować wyłącznie na podstawie art. 294 § 1 kk bez powiązania tego przepisu z określonym typem podstawowym przestępstwa przeciwko mieniu”[35]. W konsekwencji jedynie realizacja znamion czynu zabronionego art. 288 § 3 k.k., penalizującego uszkodzenie lub naruszenie kabla podmorskiego, powoduje ściganie

[30] Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. T.j. Dz.U. 2024, poz. 1292 z późn. zm.

[31] W. Radecki: *Ochrona dóbr kultury w nowym kodeksie karnym*. „Prokuratura i Prawo” 1998, nr 2, s. 14.

[32] K. Lenczowska-Soboń: *Przestępstwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytku*. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2022, s. 196–197.

[33] M. Budyn-Kulik, M. Kulik: *Zniszczenie lub uszkodzenie zabytku. Analiza dogmatyczna i praktyka ścigania*. „Prawo w Działaniu” 2014, nr 22, s. 114; T. Tyburcy: *Kradzież dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 2 k.k.)*. „Młody Jurysta” 2017, nr 3, s. 33–34.

[34] Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2003 r. III KK 165/03. LEX nr 140098.

[35] Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2002 r. V KKN 497/99. LEX nr 53022.

sprawcy z urzędu, bez konieczności pobrania wniosku o ściganie od uprawnionej osoby.

Przechodząc do ostatniego elementu składowego przestępstwa, jakim jest sankcja karna, należy zaznaczyć, że co do zasady ustawodawca przewidział jedynie odpowiedzialność karną w postaci pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat za dopuszczenie się przestępstwa w typie podstawowym. Jednakże mając na względzie przepis art. 37a k.k., sąd może zamiast kary pozbawienia wolności orzec karę ograniczenia wolności nie niższą od 4 miesięcy albo grzywnę nie niższą od 150 stawek dziennych, w szczególności jeżeli równocześnie orzeka środek karny, środek kompensacyjny lub przepadek. Relatywnie przy spełnieniu ustawowych obostrzeń wyrażonych w przepisie art. 66 k.k. na wniosek strony sąd może również postępowanie warunkowo umorzyć.

W przypadku kwalifikacji prawnej czynu uznającej występek za wypadek mniejszej wagi zagrożenie karą przez legislatora obejmuje grzywnę, ograniczenie wolności lub pozbawienie wolności do 1 roku, co powoduje także możliwość warunkowego umorzenia postępowania. Natomiast w przypadku wymierzenia kary za dopuszczenie się powyższego przestępstwa należy mieć na względzie przepis art. 58 § 1 k.k., w którym prawodawca podkreśla prymat kar wolnościowych. Zastosowanie może mieć również przepis art. 59 k.k., który pozwala na odstąpienie od wymierzenia kary na rzecz środka karnego. Dobrodziejstwa zawarte w Kodeksie karnym, dające alternatywy dla sądowego wymiaru kary, nie mają już natomiast racji bytu przy wypełnieniu przez sprawcę znamion czynu zabronionego zakwalifikowanego z art. 294 § 1, 2, 3 lub 4 k.k.

## 3. Analiza danych statystycznych oraz akt sądowych przestępstwa zniszczenia mienia

Przestępstwo zniszczenia, uszkodzenia albo uczynienia rzeczy niezdatną do użytku charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem wiktymizacji wśród przestępstw usystematyzowanych w rozdziale XXXV Kodeksu karnego.

Zaprezentowana teza znajduje swoje potwierdzenie w dostępnej statystyce policyjnej w zakresie postępowań wszczętych z 2023 r., zgodnie z którą w podanym roku wszczęto 336 149 postępowań dotyczących czynów naruszających rodzajowy przedmiot ochrony uregulowany w wymienionym rozdziale Kodeksu karnego, w tym wszczęto ponad 36 000 postępowań, przyjmując kwalifikację prawną czynu z art. 288 k.k. W rezultacie odsetek postępowań wszczętych o czyn z art. 288 k.k. względem ogółu wszczętych postępowań, w których przedmiotem zamachu było mienie,

wynosił ponad 10%, umiejscawiając tym samym analizowane przestępstwo na czwartym miejscu przestępstw o najwyższym wskaźniku wiktymizacji wśród przestępstw XXXV rozdziału Kodeksu karnego[36].

Uregulowane w przepisie art. 288 k.k. przestępstwo jest jedynym czynem zabronionym w prezentowanym rozdziale Kodeksu karnego, którego sprawca, dokonując zamachu na cudze mienie, jednocześnie nie zmierza do osiągnięcia korzyści majątkowej *sensu largo*. Dokonując dogłębniejszej analizy przestępstwa zniszczenia mienia pod kątem kryminologicznym, przebadano wszystkie 26 akt spraw zakończonych w 2024 r. w IV Wydziale Karnym Sądu Rejonowego w Bydgoszczy[37]. W ramach prowadzonych badań aktowych poddano analizie *modus operandi* sprawców oraz profil kryminologiczny sprawcy.

W pierwszej kolejności, analizując *modus operandi* sprawców, należy stwierdzić, że spośród wskazanych 26 postępowań wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów o czyn z art. 288 k.k. w 9 przypadkach wynikało z emocjonalnego podejścia sprawcy do pokrzywdzonego i mienia, którym dysponował. W rezultacie przestępcze działanie sprawcy w 5 przypadkach dotyczyło uszkodzenia/zniszczenia rzeczy należących do byłego partnera/partnerki. W 3 przypadkach sprawca dokonał czynu zabronionego penalizowanego w art. 288 k.k. w stosunku do rzeczy swojego byłego pracodawcy, a w 1 przypadku w stosunku do rzeczy należącej do właściciela konkurencyjnego sklepu.

Spośród wskazanych 9 przypadków aż w 5 z nich sprawca czynu znajdował się w stanie nietrzeźwości. W pozostałych 17 przypadkach działanie sprawcy skierowane było na przypadkowe mienie, zarówno prywatne – 16 postępowań, jak i publiczne – 1 postępowanie. Jednakże aż w 12 przypadkach sprawcy przestępstwa znajdowali się w stanie nietrzeźwości, co pokazuje, że w ogólnym rozrachunku aż w 17 postępowaniach na 26 zbadanych sprawcy znajdowali się w stanie po użyciu alkoholu bądź byli nietrzeźwi.

Opisując jedyne uszkodzenie mienia publicznego, należy wskazać, że przedmiotem czynności wykonawczej uszkodzenia rzeczy był przystanek autobusowy. Natomiast względem mienia prywatnego w opisanych

---

[36] Analiza własna dokonana na postawie dostępnych statystyk znajdujących się na stronie Komendy Głównej Policji: https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-16 [dostęp: 18.10.2025].

[37] Sygnatury akt zakończonych postępowań w 2024 r. w IV Wydziale Karnym Sądu Rejonowego w Bydgoszczy: IV K 1115/23; IV K 1253/23; IV K 1291/23; IV K 872/23; IV K 713/23; IV K 814/23; IV K 932/24; IV K 225/24; IV K 575/24; IV K 416/24; IV K 443/24; IV K 620/24; IV K217/24; IV K185/24; IV K 94/24; IV K 63/24; IV K 176/24; IV K 225/23; IV K 324/23; IV K 792/24; IV K 319/24; IV K 1265/23; IV K 1177/23; IV K 1255/23; IV K 1254/23; IV K 1244/23.

17 przypadkach przedmiotem czynności wykonawczej w 1 przypadku były okulary, w 1 – przyblokowe śmietniki, w 2 przypadkach wynajmowane mieszkanie, w 4 – drzwi od kamienicy bądź bloku i aż w 9 przypadkach lusterka lub karoseria pojazdu zaparkowanego na przyblokowym parkingu.

W konsekwencji analiza *modus operandi* sprawcy pozwala dojść do wniosku, że w większości przypadków przestępcze zachowanie polegające na uszkodzeniu rzeczy (17 przypadków) immanentnie związane było z zawartością alkoholu w organizmie, a także z działaniem *ad hoc*, zarówno w przypadkach emocjonalnego stosunku sprawcy do pokrzywdzonych, jak i w sytuacji, kiedy to sprawca dokonał realizacji znamion czynu zabronionego usankcjonowanego w art. 288 k.k. w stosunku do przypadkowo napotkanych cudzych rzeczy.

Przeprowadzając analizę zebranego materiału badawczego pod kątem profilu sprawcy prezentowanego przestępstwa, w pierwszej kolejności należy wskazać, że osobami skazanymi byli głównie mężczyźni. Łącznie w 26 postępowaniach skazano 22 mężczyzn oraz 5 kobiet. Dalsza analiza uwzględniająca podział na wiek, wykształcenie, wykonywany zawód oraz karalność pokazuje, że sprawcami czynu opisanego w art. 288 k.k. są najczęściej osoby w wieku powyżej 40 lat i stanowią one 37% wszystkich skazanych. Relatywnie 26% to skazani w przedziale wiekowym od 18 do 24 lat oraz od 31 do 40 lat. Ostatnia grupa, w przedziale wiekowym 25–30 lat, stanowi zaledwie 11% wszystkich skazanych. Patrząc przez pryzmat wykształcenia, należy wskazać, że najwięcej skazanych deklarowało posiadanie wykształcenia średniego – 37%, wykształcenie podstawowe podczas przesłuchania podało 33% osób, natomiast 15% skazanych wyjaśniło, że posiada wykształcenie zawodowe, a 11% wykształcenie gimnazjalne. Tylko 4% skazanych zadeklarowało wykształcenie wyższe. W kontekście wykonywanej pracy zarobkowej warto zaznaczyć, że aż 74% skazanych to osoby bezrobotne, a ze wszystkich skazanych łącznie 44% było już wcześniej karanych za podobne przestępstwa. Przeprowadzona analiza zakończonych postępowań pozwala dojść do wniosku, że skazanymi za przestępstwo z art. 288 k.k. są głównie mężczyźni powyżej 40. roku życia, którzy dopuszczają się czynu zabronionego, będąc pod wpływem alkoholu. Nie może zniknąć z pola widzenia, że badanie pokazało, iż sprawcami tego przestępstwa są głównie osoby bezrobotne.

## 4. Podsumowanie

Poszanowanie cudzej własności jest społecznym obowiązkiem każdego obywatela w państwie prawa. Każda forma naruszenia cudzych

dóbr poprzez kradzież bądź przywłaszczenie jest nieakceptowalnym, a zarazem sankcjonowanym zachowaniem zabronionym, regulowanym zarówno przez prawo wykroczeń, jak i prawo karne. Analizowana pod kątem prawnym oraz kryminologicznym tematyka przestępstwa zniszczenia mienia pozwala dojść do wniosku, że ustawodawca, sankcjonując czynności sprawcze w postaci zniszczenia rzeczy, jej uszkodzenia bądź uczynienia jej niezdatną do użytku, w sposób kompleksowy objął indywidualny przedmiot ochrony, jakim jest cudza rzecz ruchoma oraz nieruchomość.

Relatywnie wykładnia wymienionych czynności sprawczych nie budzi większych wątpliwości zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w orzecznictwie, co może świadczyć o kompletnym zapewnieniu ochrony cudzej rzeczy przed jakimkolwiek jej naruszeniem.

Przechodząc do analizy części empirycznej pracy, warto wskazać, że przeprowadzone badania dają podstawy do uznania przestępstwa zniszczenia rzeczy za niezaplanowany czyn zabroniony dokonywany w wyniku niskich pobudek. Jedynie część z opisanych zachowań związana była z emocjonalnym stosunkiem do dysponenta/użytkownika/właściciela rzeczy.

Realizacja ustawowych znamion przestępstwa zniszczenia mienia w badanych sprawach w większości przypadków miała miejsce w nocy i w momencie, gdy sprawca znajdował się pod wpływem alkoholu, a dokładniej w stanie nietrzeźwości. Patrząc natomiast pod kątem profilu kryminologicznego sprawcy czynu z art. 288 k.k., należy zauważyć, że sprawcami byli głównie bezrobotni mężczyźni o wykształceniu podstawowym bądź średnim, w wieku powyżej 40 lat.

Konkludując, analiza kryminologiczna badanego przestępstwa pozwala dojść do wniosku, że jest to zachowanie, które można zakwalifikować jako przestępstwo pospolite, charakteryzujące się niskimi pobudkami i dokonywane na przypadkowych ruchomościach bądź nieruchomościach osób, z którymi sprawcy nie są w żaden sposób związani bądź powiązani.

Patrząc natomiast przez pryzmat normatywny, tak jak wskazano *de lege lata*, ustawodawca objął ochroną cudze mienie w sposób kompleksowy, penalizując praktycznie każdą czynność sprawczą powodującą destruktywne naruszenie cudzej rzeczy ruchomej.

Formułując wnioski *de lege ferenda*, pomimo opisanej przez autora oceny karnomaterialnej, należy stwierdzić, że przestępstwo zniszczenia mienia opisane w art. 288 k.k. jest zachowaniem godzącym w cudzą własność tak samo jak kradzież bądź przywłaszczenie, a tylko to przestępstwo wymaga złożenia przez pokrzywdzonego wniosku o ściganie (autor pomija kwestię osoby najbliższej, jak to ma miejsce przy przestępstwie

przywłaszczenia). W związku z powyższym zasadne z perspektywy interesu społecznego byłoby uznanie tego przestępstwa za zachowanie publicznoskargowe, ścigane z urzędu.

## Bibliografia

**Literatura**

Balwicka-Szczyrba M.: *Komentarz do art. 140 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. A. Sylwestrzak. Wyd. 2. C.H.Beck, Warszawa 2024, s. 400.

Buchała K.: *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 października 1996 r., V KKN 79/96*. „Państwo i Prawo" 1997, z. 9, s. 111–114.

Budyn-Kulik M., Kulik M.: *Zniszczenie lub uszkodzenie zabytku. Analiza dogmatyczna i praktyka ścigania*. „Prawo w Działaniu" 2014, nr 22, s. 102–186.

Dąbrowska-Kardas M., Kardas P.: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *Kodeks karny. Część szczególna*. T. 3: *Komentarz do art. 278–363 k.k*. Red. W. Wróbel, A. Zoll. Wyd. 5. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2022, s. 384.

Derlatka M.: *Społeczna szkodliwość a definicja przestępstwa*. „Prokuratura i Prawo" 2006, nr 6, s. 123–127.

Florczak-Wątor M.: *Komentarz do art. 64 Konstytucji*. W: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Red. P. Tuleja. Wyd. 2. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2023, s. 234.

Garlicki L., Zubik M.: *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej – Komentarz II*. Wolters Kluwer, Warszawa 2016.

Habdas M.: *Komentarz do art. 140 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 2: *Własność i inne prawa rzeczowe (art. 126–352)*. Red. M. Fras. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2018, s. 28.

Ignatowicz J., Stefaniuk K.: *Prawo rzeczowe*. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2022.

Katner W.J.: *Komentarz do art. 46 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*. Red. P. Księżak, M. Pyziak-Szafnicka. Wyd. 2. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2014, s. 542.

Kowalski S.: *Odpowiedzialność karna za przestępstwa polegające na wyłudzeniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego w razie choroby lub macierzyństwa*. „Przegląd Prawa i Administracji" 2024, T. 138, s. 79–89.

Kulik M.: *Przestępstwo i wykroczenie uszkodzenia rzeczy*. Verba, Lublin 2005.

Lenczowska-Soboń K.: *Przestępstwo zniszczenia lub uszkodzenia zabytku*. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2022.

Łabuda G.: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*. Red. J. Giezek. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2021, s. 1335.

Majewski J.: *Komentarz do art. 115 §19 kk*. W: *Kodeks karny. Komentarz*. Red. A. Błachnio i in. Wolters Kluwer, Warszawa 2024, s. 701.

Mozgawa M. i in.: *Komentarz do art. 115 kk*. W: *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*. Red. M. Mozgawa i in. Wolters Kluwer, Warszawa 2025, LEX/el.

Niezbecka E.: *Komentarz do art. 45 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 1: *Część ogólna*. Red. A. Kidyba. Wyd. 2. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 262–266.

Niezbecka E.: *Komentarz do art. 46 kc*. W: *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 1: *Część ogólna*. Red. A. Kidyba. Wyd. 2. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 267.

Piskorski J.: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *System prawa karnego*. T. 9. Red. R. Zawłocki. C.H.Beck, Warszawa 2015, s. 356.

Radecki W.: *Ochrona dóbr kultury w nowym kodeksie karnym*. „Prokuratura i Prawo" 1998, nr 2, s. 7–20.

Rudnicki S.: *Komentarz do art. 140 kc*. W: *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe*. Red. G. Rudnicki, S. Rudnicki. Wyd. 10. Wolters Kluwer, Warszawa 2011, LEX/el.

Soroka P.: *Współwłasność a przestępstwo zniszczenia i uszkodzenia mienia*. „Palestra" 2017, nr 7–8, s. 37–43.

Tkaczyk-Rymanowska K.: *Kilka uwag na temat tzw. wypadku mniejszej wagi w ustawie z 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii*. „Wojskowy Przegląd Prawniczy" 2016, nr 4, s. 56–75.

Tyburcy T.: *Kradzież dobra o szczególnym znaczeniu dla kultury (art. 294 § 2 k.k.)*. „Młody Jurysta" 2017, nr 3, s. 30–42.

Tyburcy T.: *Mienie jako przedmiot ochrony w prawie karnym (na wybranych przykładach)*. „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych" 2018, z. 3, s. 69–94.

Zakrzewski P.: *Komentarz do art. 288 kk*. W: *Kodeks karny. Komentarz*. Red. J. Majewski. Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2024, s. 1354.

Zgoliński I.: *Komentarz do art. 294 kk*. W: *Kodeks karny*. Red. V. Konarska-Wrzosek. Wyd. 4. Wolters Kluwer, Warszawa 2023, s. 1425.

**Akty prawne**

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997, nr 78, poz. 483 z późn. zm.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. T.j. Dz.U. 2025, poz. 1071 z późn. zm.

Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń. T.j. Dz.U. 2025, poz. 734 z późn. zm.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny T.j. Dz.U. 2025, poz. 383 z późn. zm.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. T.j. Dz.U. 2024, poz. 1292 z późn. zm.

**Orzecznictwo**

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 stycznia 2001 r. P 4/99. OTK 2001, nr 1, poz. 5.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 września 2006 r. K 51/05. OTK-A 2006, nr 8, poz. 100.

Postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r. Ts 3/07. OTK-B 2007, nr 4, poz. 175.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 1935 r. II K 1627/34. OSN 1935, nr 9, poz. 387.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 października 1996 r. V KKN 79/96. OSNKW 1997, nr 3–4, poz. 27.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 kwietnia 1997 r. III KKN 241/96. OSP 1998, nr 5, poz. 95.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2002 r. V KKN 497/99. LEX nr 53022.

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2003 r. III KK 165/03. LEX nr 140098.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 16 czerwca 2005 r. II AKa 179/05. LEX nr 164573.

**Źródła internetowe**

https://statystyka.policja.pl/st/kodeks-karny/przestepstwa-przeciwko-16 [dostęp: 18.10.2025].